

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

RAPPORT UV ÖST 2002:9
ARKEOLOGISK FÖRUNTERSÖKNING

Kv Spetsen 10 i Norrköping

Dnr:422-827-2001

Rikard Hedvall och Pär Karlsson

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar
UV Öst
Roxengatan 7, 582 73 Linköping
Tel. 013-24 47 00
Fax 013-10 13 24
uvost@raa.se
www.raa.se

Text Rikard Hedvall och Pär Karlsson

Utskrift UV Öst, Linköping, 2002

Kartor ur allmänt kartmaterial, Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L 1999/3

© 2002 Riksantikvarieämbetet
Rapport UV Öst 2002:9
ISSN 1404-0875

Innehåll

Inledning

Bakgrund och syfte

Undersökningsresultat

Administrativa uppgifter

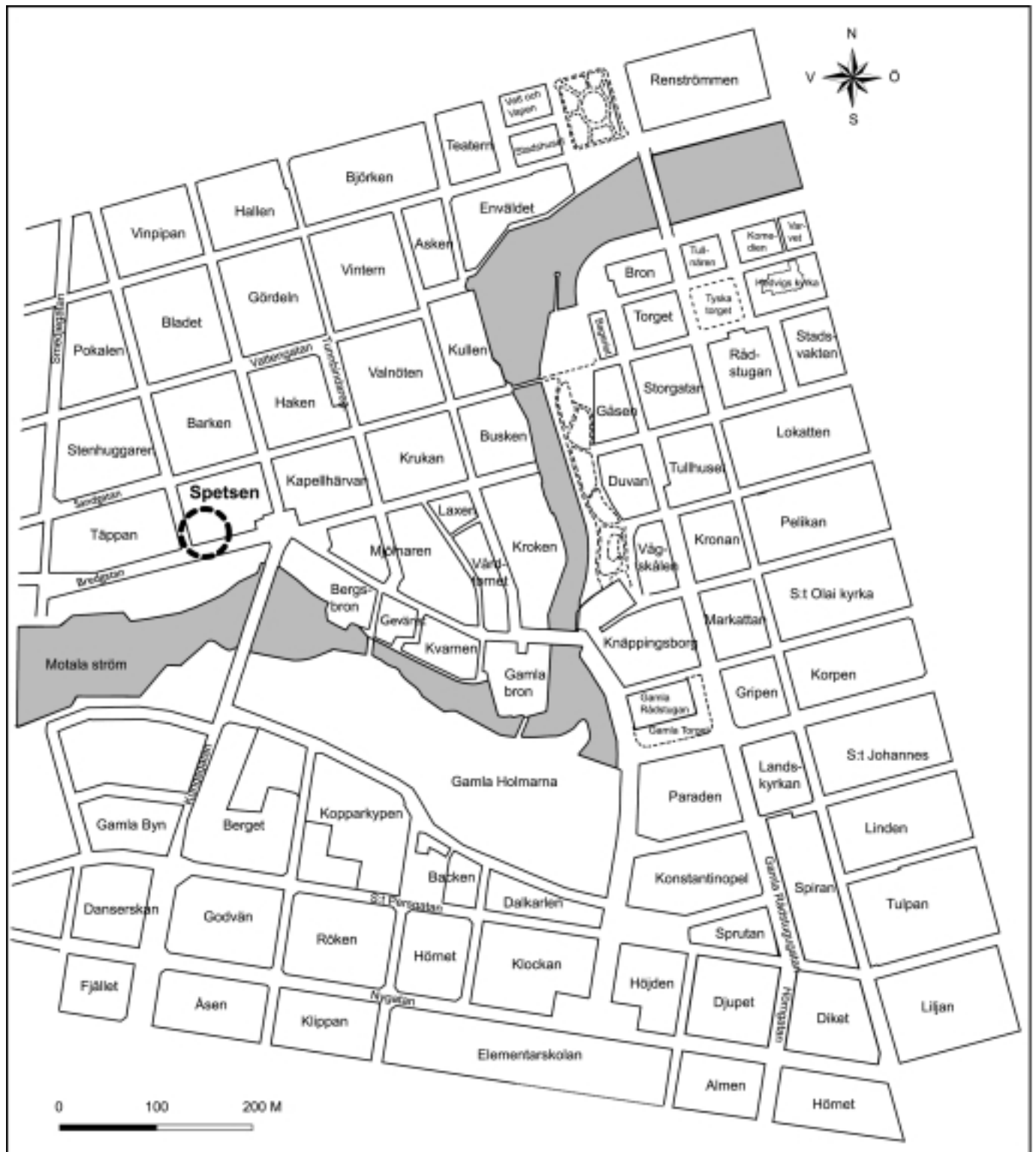

Fig Stadsplanekarta över Norrköping med undersökningsområdet markerat

Inledning

Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar, UV Öst, har utfört en arkeologisk förundersökning i kvarteret Spetsen 10 i stadsdelen Nordantill, Norrköping. Undersökningen, som föranleddes av planerad nybyggnation, genomfördes 7, 8, 11, 12 och 14 juni 2001 av arkeologerna Hanna Menander och Rikard Hedvall. Ansvarig för undersökningen var Rikard Hedvall som sammanställt rapporten tillsammans med Pär Karlsson.

Bakgrund och syfte

Norrköping är en av Östergötlands sex medeltida städer. Staden expanderade mycket kraftigt under tidigmodern tid för att under stormaktstiden utgöra rikets andra stad i storlek. Norrköpings stads utbredning under tidigmodern tid framgår av den äldsta stadskartan från år 1640. Kartan ger en uppfattning om stadens övergripande rumsliga struktur före stadsplaneregleringen men det är okänt vad som styr utformningen och hur långt tillbaka i tid den går. Norrköpings gatunät reglerades successivt och fick sitt moderna rätvinkliga utseende efter de stora stadsbränderna 1655 och 1719.

Det arkeologiska kunskapsläget för Norrköpings medeltida och stormaktstida perioder är i allt väsentligt att betrakta som begränsat. Vad gäller den medeltida staden har lämningar endast påträffats på ett fåtal platser, och då oftast i mycket fragmentariskt skick, vilket medfört stora svårigheter att utläsa meningsfulla sammanhang. Den stormaktstida eran har bara med få undantag varit föremål för arkeologisk problematisering.

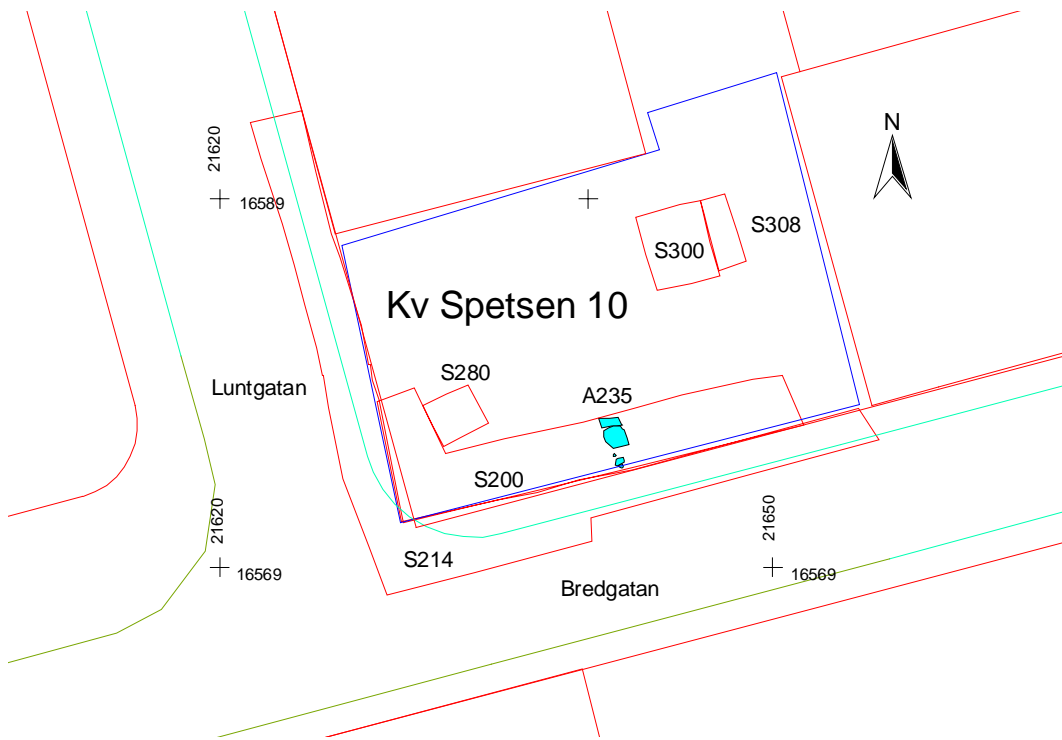
De senare årens arkeologiska aktiviteter i Norrkköping har dock medfört att kunskapsläget väsentligen har förbättrats. Dels har omfattande och välbevarade medeltida lämningar undersökts i de centrala delarna av staden, dels har den tidigmoderna expansionen, vad gäller både orsakerna till densamma och resultatet där av, problematiserats arkeologiskt. Kv Spetsen ligger inom den östra delen av 1640-års karta, i den gamla stadsdelen Nordantill. Det är okänt när denna del av Norrköpings stadsområde etablerades men förmodligen ägde det rum under senmedeltiden och då i form av utläggning av gatunätet och en bebyggelseetablering i området. I grannkvarteret mot väster, kv Tappan, har 1600-tals bebyggelse, bl a en tegelvälvd källare identifierats och ett dryga hundratal meter öster om kv Spetsen har medeltida gravar och stormaktstida bebyggelse dokumenterats i kvarteren Trehörningen och Mjölaren.

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att fastställa om den planerade exploateringen kom att beröra äldre lämningar. Dessa skulle kunna utgöras av bebyggelse-, odlingsspår eller rester av det medeltida gatunätet. En stor förhoppning var just att kunna identifiera äldre kvarters- eller gatustrukturer som referenser till rektifieringsarbetet med den äldsta stadskartan contra dagens karta.

Undersökningsresultat

Undersökningsområdet var ganska kraftigt sluttande åt söder och öster, dvs mot Bredgatan och Skvallertorget. Ett schakt var redan grävt i gatu-/trottoarmarken då vi kom till platsen. Schaktet, som var drygt 50 m långt och ca 2 m brett, kringgärdade undersökningsområdet – S214. Parallellt med detta schakt grävdes förundersökningsschakt – S200/280, som mätte ca 30x3 m och var upp mot 2 m djupt. Utmed Bredgatan var de bortgrävda jordlagren med spår från mänsklig aktivitet 0,5-0,7 m tjocka. Ett av dessa lager kan ha varit äldre än från 1800-talet – lager 3. Eventuellt har detta tillkommit i samband med odling. Ett yngre lager, nr 2, kunde knytas till den bebyggelse som etablerades här år 1881. Fynd i lagret utgjordes bl a av kakelugnskakel. En syllstenrad från denna byggnad, innehållande stenar med en meters diameter, var den enda konstruktionen som påträffades vid undersökningen. Ovan detta fanns ett tunt raseringslager och bärlager. De understa lagrena, som utgjordes av grus, sand och sten, tolkades som naturligt tillkomna.

På tomtens nordöstra del grävdes ett 4,5x5 m stort schakt – S300/308. Mellan bärlager och den orörda sanden fanns ett avfallslager innehållande kritpipsskaft, keramik och porslin vilket daterade lagret till 1800-tal. Den naturliga sanden låg endast knappa halvmeter under dagens markyta.

Exploateringsområdet med undersökningschakten och syllraden inritade.

Administrativa uppgifter

Riksantikvarieämbetets dnr: 422-827-2001.

Länsstyrelsens dnr och datum för beslutet: 220-2757-01, 2001-03-07.

Projektnummer: 1520345.

Undersökningstid: 7, 8, 11, 12 och 14 juni 2001

Projektgrupp: Hanna Menander, Rikard Hedvall och Pär Karlsson.

Exploateringsyta: ca 410 m².

Undersökt yta: 115 m².

Läge: Ekonomiska kartan, blad 8G 9e, Edition 2 – Okt 1981, x 6495000 y 1520000.

Koordinatsystem: Norrköpings stads.

Koordinater för undersökningsytans mittpunkt: x 649647, y 152164.

Höjdsystem: RH 1970.

Dokumentationshandlingar som förvaras i Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA), RAÄ, Stockholm: 1 profilirtning i skala 1:20r.

Fynd: tillvaratogs ej.

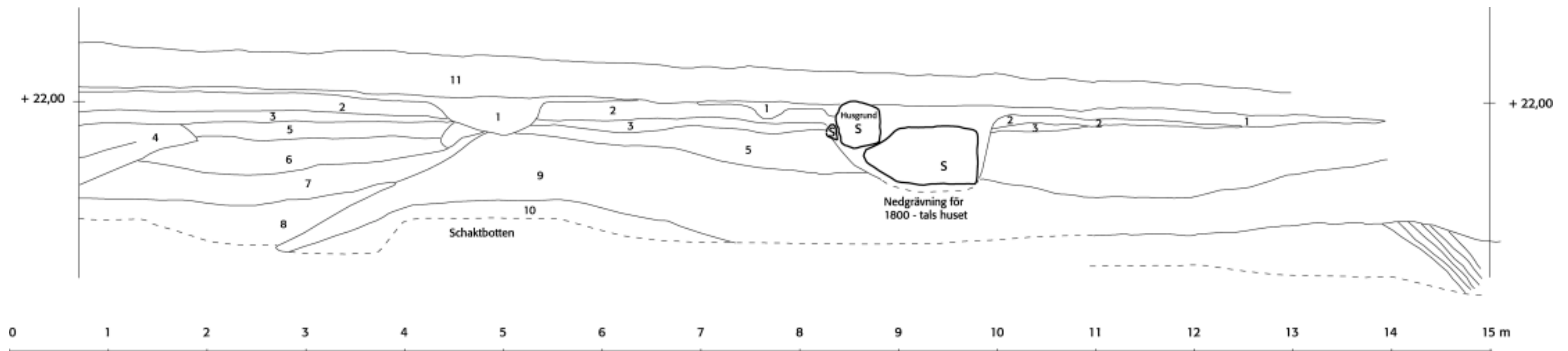

Fig Sektionsritning från schakt S200:s norra schaktkant. Ritad mot norr. Lager 1=Rasering med tegel, kakel och träkol från 1880-tals byggnaden. Lager 2=Homogent kulturlager med inslag av sand. Lager 3=Sandigt kulturlager med inslag av leraodlingslager? Lager 4=Ren sand. Lager 5=Grus. Lager 6=Sand. Lager 7=Sand. Lager 8=Sand. Lager 9=Grus och sten. Lager 10=Sand. Lager 11=Grus-bärlager.